

- 55.—**Υπνος**.—Οὐ ὕπνους φουσκώνει μάγουλα καὶ ξεγυμνώνει κώλους.
Τεμπελιά. Π. Π. 24 (8).
- 55.—**Φιάνω**.—Ἡ κάτα (=γάτα) ὄντας δὲ φτάν' τοῦ ψάρ' λέγ': θρουμάει.
Γιὰ τοὺς ἀνήμεπους. Π. Π. 2 (33). κ. ἄ.
- 57.—**Φτωχός**.—Σὰ γίν' τοῦ πουτάμ' μέλ', ὁ φτωχὸς χάν' τοῦ κουτάλ' τ'.
Ὁ ἄτυχος. Π. Π.
- 58.—**Χαμαδός**.—Τοῦ χαμαδὸ τοῦ γκατζόλ' (=γάϊδαρο) οὐλ' τοὺν ἀνεδαίν'.
Μὴ στέκεις ταπεινωμένος. Π. Π. χαμηλὸς 3.
- 59.—**Χορταίνω** (χορτασμένος).—Οὐ χορταμένους δὲν πιστεύ' τοὺν νησιτικό.
Ἄγνοια τῆς ζωῆς. Π. Π. 17 (2).
- 60.—**Χρειάζομαι**.—Μᾶς χρειάζονται ἑννιά νὰ γίνουν δέκα.
Γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐλλείψεις. Π. Π. Βλέπε Π. Π. **Λεῖπω** 16 (21).
- 61.—**Χρωστῶ**.—Ἐχοῦμι ἕνα κ' χρωστᾶμε δέκα.
Γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν μεγάλες ἐλλείψεις. Π. Π. 12 (35) [Ὅχι ὁμοίαι].
- 62.—**Ψεῖρα**.—Ἄντε, μουρὴ ψόφρα ψεῖρα, ποὺ σὶ **δρῆρα** κ' σὶ **πῆρα**.
Π. Π. 13.

Μηχανὴ
Θρακικῶν
Λαογραφικῶν
Γραμμάτων
Ἰωνναίου
Ἀθῶνα τ. 41.
1937-1938

Β'. ΑΒΔΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ (¹)

- 1.—**Ἀέρας**.—Ἐγινες ἀπχιαστους ἀέρας.
Γιὰ τὰταχα παιδιά καὶ ἀνυπόταχα. Π. Π.
- 2.—**Ἀκούω**.—Ὅπ' ἀκούῃς πολλὰ κεράσια πάρη μικρὸ καλάθ κ' σύρι.
Γιὰ κείνους ποὺ δίδουν πίστη στὰ παχυνὰ καὶ μεγάλα λόγια, στοὺς καυ-
χησιώγηδες. Π. Π. 50.
- 3.—**Ἀλατίζω**.—Νὰ σάλατίσου μὲ τοῦ θρημμένου τοῦ ἄλας κ' μὲ τοῦ ἀτσά-
κιστο τοῦ πιπέρ.
Ἀστείαι, εἰρωνεῖα σὲ μωρούς, ποὺ δὲ ξαίρουν τὶ κάνουν. Π. Π.
- 4.—**Ἄλλος**.—Ἄλλα λέει παπᾶς κιἄλλα παπαδιά.
Λέγεται γιὰ κείνους ποὺ συνομιλοῦν καὶ δὲ συνεννοοῦνται καὶ λένε ἄλλ'
ἀντ'ἄλλων. Αὐτὸ γίνεται μάλιστα ὅταν συζητοῦν μερικοὶ μὲ ζητή-
ματα ἀφηρημένα, μὴ ὄντας ἀφομόδιοι· γι'αὐτό· λέγεται καί:
Μαζὶ χωρατεύοῦμι κ' χωρία ἀκοῦμι. Π. Π.
- 5.—Ἄλλουν πχιάσι.
Κύτταξε νάπατήσεις ἄλλον. Ἡ φρ. λέγεται ὅταν θέλει κανεὶς νάπατήσῃ
ἄλλον· ὑποσημαίνεται τὸ σκανδαλῶδες καὶ τὸ χυδαῖο. Π. Π.

1) Οἱ παροιμίες ἐστάλησαν ἀπὸ τὴν κ. Ἐφην (Πλιάτσικα) Πανσελήνου ἀπὸ τὸ
Ἀβδήμι καὶ παρεπέμφθησαν ἀπὸ τὴν Δίδα Μ. Ἰωαννίδου τοῦ Λαογραφ. Ἀρχείου.

- 6.—**Ἄλλοῦ**.—Ἄλλου τοῦ κριθᾶρ κιᾶλλου τᾶδγῶ.
Γιὰ κείνους ποὺ δὲν εὐεργετοῦν τοὺς πρῶν εὐεργέτες τους, ἀλλὰ
ξένους, ἄλλους. Π. Π.
- 7.—**Ἀπό**.—Ἀπὸ τσ' κᾶπκς τοῦ λαγκιόλ'.
Γιὰ κείνους ποὺ δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση, καμιὰ συγγένεια μεταξύ τους.
Π. Π.
- 8.—**Ἀπό**.—Ἀπὸ τοῦ Μάη ὡς τὰ κирасиx.
Ἡ φράση αὕτη εἶναι σὰν κάποια προθεσμία. Τὴ λένε ἐμπαιχτικά σὲ
μικρὲς προθεσμίες, γιατί ὁ Μάιος δὲν ἀπέχει καθόλου ἀπὸ τὴν
ἐποχὴ ποὺ καρποφοροῦν οἱ κερασιές. Π. Π.
- 9.—**Ἀραιός**.—Τὰ σκόρδα βου εἶνι ἀργιὰ κιουφάλλ' ὅνουν.
«Ἐν τῷ εὐ τὸ πολὺ». Π. Π.
- 10.—**Αὐτί**.—Δέν ἰβρών' τᾶφτί τ'.
Γιὰ ἀνθρώπους ἀδιάφορους, ποὺ δὲν τοὺς μέλλει γιὰ τίποτα. Π. Π. 16.
- 11.—**Βγάξω**.—Αὐτὸς πουλιὰ δὲ θὰ βγάλ'.
Δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ φέρει σὲ πέρας τὴν ἐπιχείρησιν ποὺ ἀνέλαβε, ἢ
καὶ δὲ θὰ ζήσει. Π. Π.
- 12.—**Βγάξω**.—Ἐβγαλκμ' τὰ τριζμα.
Κερδίσαμε τὸ μεροκάματο ποὺ χρειάζεται γιὰ τὰ ἔξοδα. Π. Π.
- 13.—**Βλέπω**.—Ἀλιποὺ εἶδε τοὺν κώλους τς θάρσι γιχράς εἶνι.
Γιὰ κείνους ποὺ βλέποντας τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν τοὺς ταράσσονται
καὶ ἐκτροχιάζονται ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο. Π. Π.
- 14.—**Βόιδι**.—Τῶνα βῶδ' τᾶλλο βουβάλλ'.
Λέγεται σκωπτικὰ γιὰ τ' ἀνάμοστα κι' ἀσυμβίβαστα. Ἡ φράση παρ-
μένη ἀπὸ τὸ ζευγάριωμα στὸ ζυγὸ βοωδίου καὶ βουβαλίου. Π. Π.
- 15.—**Βρέχω**.—Κ' ἔτσ' μουσκεμένα κι' ἔτσ' βρεμένα.
Στὶς ὑποθέσεις ποὺ ἔχουν ἀμφίβολη ἔκβαση· ὁ πιὸ κατάλληλος τρόπος
τοῦ Γόρδιου δεσμοῦ. Π. Π. 25.
- 16.—**Βρέχω**.—Πῆρε τὰ μπάρμπαλά τ' ἢ τὰ βρεμένα τ'.
Ἐφυγεν τροπιασμένος. Π. Π. 44.
- 17.—**Βρίσκω**.—Ἡῶρακι κι' παίζουμ'.
Λέγεται ὅταν δὲν ἀρκοῦμεθα σὲ τίποτε, —ἐνῶ εἴμαστε ἱκανοποιημένοι—
ζητώντας περισσότερα. Π. Π.
- 18.—**Γουδί**.—Τοῦ γδὶ τοῦ γδουχιέρ', κι' τοὺν κόπκνου στοῦ χιέρ'.
Γιὰ κείνους ποὺ ἐπιμένουν στὰ ἴδια, καὶ γιὰ τοὺς πεισματάρηδες.
Π. Π. 7.
- 19.—**Γριά**.—Γλυκάθκι ἢ γριά στὰ σῶκα.
Γιὰ κείνους ποὺ καλοσυνηθίζουνε κένοχλοῦνε ζητώντας τὰ ἴδια.
Π. Π. 19.

- 20.—**Γυρεύω**.—Πά νά γυρέβῃ λαγοῦ μαλλιά.
Γιὰ κείνον πού θέλει τ' ἀκατόρθωτα.
Π. Π. 18α (γυρεύει ὁχ τ' αὐγὸ μαλλί).
- 21.—**Δαγκάνω**.—Τὴν ἔχ' δαγκκαμέν'.
Εἶναι πολὺ μεθυσμένος.
Π. Π.
- 22.—**Δέρνω**.—Πουτὶ μουνὶ τοῦ δέρ'.
Φράση πού τὴ λέγανε στὶς Καρυές, κάπως σκανδαλώδης στὸν ἀκροατὴ
γιὰ τὴ σημασία της. Σημαίνει: «γιατὶ μόνο τὸν δέρνει»; ἀντὶ
πάντοτε.
Π. Π.
- 23.—**Διάβολος**.—Διάδουλος κι τὸ πιτοῖ τ'.
«Ἐρρέτωσαν εἰς κόρακας». Γιὰ τὶς ἐκδουλεύσεις πού δὲ γίνονται μᾶ-
γνὴ πρόθεση.
Π. Π.
- 24.—**Δίνω**.—Δόσι μ' τὴ μασιὰ, γιὰ νά πιάσου τὴ φουτχιά.
Δόσε μου τὰ μέσα γιὰ νά κάμω τὸ ζητούμενο.
«Δὸς μοι πᾶ στῶ καὶ τὰν γὰν κινάσω.»
Π. Π.
- 25.—**Δύο**.—Δυὸ καρπούζια μὲνα χέρ' δὲ πιάνται.
Γιὰ κείνους πού καταπιάνονται μὲ πολλὰ δουλειά.
Ἡ παρ. T. Iki carpouz bir coltucta tassiamaz.
Π. Π. 21.
- 26.—**Δύο**.—Δυὸ σέριτες πέτρις.
Λέγεται σὲ ἀντρόγυνο ἢ συνεταίρους πού ἔχουν κοί δυὸ σκληρὸ κι ἀπό-
τομο χαρακτῆρα κι ἀσυμφωνία.
Π. Π.
- 27.—**Ἐλιά**.—Σὰ τν' ἱλιά μέσ' τὸ ζτέλ'.
Γιὰ ἓνα πράμα πού δὲν τὸ χορταίνει κανεὶς.
Π. Π.
- 28.—**Ἐχω**.—Ἐχομε κι' ἄδω κι' δν' ἄκρ' ἀμπέλ'.
Γιὰ τοὺς ἀσήμαντους ἀνθρώπους.
Π. Π.
- 29.—Τὸν ἔχουν σὰν τοῦ κόκκινου τάβγ'.
Τὸν περιποιῶνται μὲ ὑπερβολικὴ στοργή.
Π. Π. Ἀδγὸ 76 (γ).
- 30.—**Ζῶ**.—Ζῆσαι χρονίστι, αὐτὸ μὴν τοῦ κάμτι ἢ αὐτὸ νά τοῦ κάμτι.
Ἐπιθυμία γεροντότερων καὶ συμβουλὴ ἢ προτροπὴ ἢ ἀποτροπὴ.
- 31.—**Θαργᾶ**.—Θαρρεὶ πού ἔχ' χιλ' στὸ καπάν.
Ἡ φράση λέγεται γιὰ κείνους πού ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴ φτώχεια τους
καὶ δὲν φροντίζουν γιὰ τίποτε.
Καπάν=ἀποθήκη πέτρινη, ὅπου βάνουν γι' ἀσφάλεια τὰ ἐμπορεύματα, λ. T.
Π. Π.
- 32.—**Θέλω**.—Θέλ' κ' ἡ μίξους καβέ.
Γιὰνθρώπους ἀσήμαντους.
Π. Π. 41 (15).
- 33.—**Θέλου** νά σὶ φάου, ἀπὸ πού νά σὲ δαγκάσου.
Γιὰ κείνους πού ζητοῦν ἀφορμὴ καὶ πρόφαση νά βλάψουν.
Π. Π.
- 34.—**Κάθε**.—Καθένας κυττάζ' νά πλέξ' τοῦ καλάθι τ'.
Ὁ καθένας φροντίζει γιὰ τὸ συμφέρο του.
Π. Π.

- 35.—**Καρδιά.**—Κάμε τὴν καρδιά σ' φαρδιά.
Παρηγοριά γιὰ κείνους ποὺ θλίβονται μάταια. Π. Π.
- 36.—**Κατά.**—Κατὰ σκοῦπα κιὰλλή.
Ἡ παροιμία λέγεται γιὰ κείνους ποὺ μὴ μπορῶντας νὰ ἐπιβληθοῦν
στοὺς ὑπηρετές, γίνονται ἔρμαια τῆς ἀτσαλιᾶς τους. Ἡ ἀνάλογη
τιμὴ στὴν κάθε ἀξία. Τὴν παροιμία ἀκολουθεῖ φράση τουρκική:
«μποκτὰν ὁλοῦρ κιουρὲκ» = ἀπὸ τὰ περιττώματα λερώνεται τὸ
φτυάρι. Π. Π.
- 37.—**Κατά.**—Κατὰ τοῦ φέσ κι τοῦ γαρύφαλο.
Ὅλα ἀνάλογα. Π. Π.
- 38.—**Κατήφορος.**—Πῆρ' ὁ στραβὸς κατήφορου.
Γιὰ κείνους ποὺ δὲν κρατιοῦνται καὶ πέφτουν ἀπὸ κατὰ σὲ κακό.
Π. Π. 2.
- 39.—**Κατσαμάρω** (κατσάρω=φεύγω).—Τὰ κατσαμάρωσι.
Τόσκασε καὶ πάει. Π. Π.
- 40.—**Κεφάλι.**—Ἐχς βουργάρε κεφάλ'.
Εἶσαι δηλαδὴ ξεροκέφαλος σὰ Βούργαρος. Οἱ Βούργαροι νομιζόντανε
προνομιούχοι στὴν ξεροκεφαλιά. Π. Π. 133.
- 41.—**Κεφάλι.**—Πόσα ἀρνίσια κιουφάλια θὰ φάει ἀκόμα κείνους!
Λέγεται γιὰ τοὺς γερόντους, ποὺ ἀκόμα δὲ δείχνουν κανένα σημάδι πα-
ρακμῆς. «Ἀρνίσια κιουφάλια» σημαίνει τοὺς νέους, ποὺ πολλοὶ
θάποθάνουν μπροστὰ ἀπὸ τοὺς γερόντας. Τὴ λένε μὲ θυμὸ καὶ μὲ
ζηλοτυπία τὴ φράση. Π. Π.
- 42.—**Κλωστή.**—Τῆς χάντης ἡ κλωστή δέκx πῆχες μακριά.
Γιὰ τοὺς τεμπέληδες.
Ὁ χαῖνης, ἡ χαίνου=ὁ τεμπέλης, ἡ τεμπέλα. Π. Π. 17.
- 43.—**Κόρακας.**—Ἡ κόρακας τοῦ κουρακάκ' τ' κ' γι' ἀχιλῶνα τ' ἀχιλουνάκ' τ' ε.
Γιὰ κείνους ποὺ μόνο τὰ δικὰ τους πράγματα καὶ τὶς δικές τους δουλειές
βούσκουνε σωστές. Π. Π.
- 44.—**Κορίτσι.**—Κρῖμα τοῦ κουρίτσ', κ' ἔκι τοῦ παλκάκ'.
Λέγεται σὲ ἀντρογόνα ποὺ δυστυχοῦν γιὰ ἀμοιβαῖα ἐλαττώματα καὶ
τῶν δυοῶν. Π. Π.
- 45.—**Κορμί.**—Τοῦ κορμί μ' μπουμπουκιάζ'.
Ἀπὸ τὶς θλιβερὲς ἐντυπώσεις αἰσθάνομαι φρικίαση. Π. Π.
- 45.—**Κόσμος.**—Ψεύτικος κόσμος!
Ματαιότης ματαιότητων τὸ πάντα ματαιότης. Π. Π.
- 47.—**Κουκί.**—Κ' κ' εἰδανx κ' εσxασι.
Γιὰ τὰ παιδιὰ, ὅταν μοιάζουν καταπληχτικὰ τοὺς γονιούς τους.
Π. Π. 19 (8).

- 48.—**Κουφός**.—Στὴ κουφῶ τὴν μπόρτα ἔσο θέλς θρόνῳ.
Γιὰνθρώπους ποὺ δὲν παίρνουνε εἵδηση εὐκολα ἢ καὶ ποὺ δὲν πείθον-
ται εὐκολα ἀπ' ἄλλους. Π. Π. 43 (9).
- 49.—**Κρασί**.—Δός κρασί, Κύριε.
Δόξα σοι, Κύριε. (Λογοπαίγνιο).
- 50.—**Κρεμῶ** (Κρεμιέμαι).—Στοῦ Μπαλὶκ Παζάρ ἔνας παπὰς κρέμιτι.
Ἡ φράση λέγεται, ὅταν λυθῇ ἡ ζώνη κανενὸς καὶ κρέμεται δίχως νὰ τὸ
πάρε μωροδιά.
Ὁ Παπαθανάσ' κρέμιται, λένε στὶς Σαράντα Ἐκκλησιές. Π. Π.
- 51.—**Κύριος**.—Κύργι:α φύλαγι.
Κύριε φύλαττε. Ὅσες φορὲς οἱ γυναῖκες ἀκούσουν φοβερὴ διήγηση ἢ
δυστύχημα ἢ κακὸ τίποτε, κάνοντας τὸ σταυρὸ τους, λένε μὲ θαυ-
μασμὸ καὶ φόβο τούτη τὴν παράκληση. Π. Π. 9.
- 52.—**Δείπω**.—Ὅλα τὰχ' ἡ χαζιμέν' μὲν' ἡ φέριτζες τὴν ἡλείπ'.
Γιὰ ἀνθρώπους ποὺ στεροῦνται τὰ πιὸ ἀναγκαῖα, ποὺ δὲν τὰχουν,
καὶ φροντίζουν γιὰ τὰ περιττά. Π. Π. 37 (7).
- 53.—**Δόγος**.—Τὰ λόγια σ' μισὸ φροντίζω, δὲ γιουμίζω.
Γιὰ κείνους ποὺ μιλοῦν ἀνόητα καὶ κενά. Π. Π.
- 54.—**Δουλοῦδι**.—Ἐνὰ λουλοῦδ' εἶσι, ποὺ ὁπλοῦς σὶ μυρίζ' ἡ μύτη τ'
κυρῶν'.
Λέγεται γιὰ κείνους, ποὺ φαίνονται ἐλκυστικοὶ στὴν ἐπιφάνεια, ὅμως
στὸ βάθος εἶναι ἀντίθετο. «ὅσον κοῦκλα κιὰ ποὺ μέσα πανοῦκλα». Π. Π.
- 55.—**Μαγειρεύω**.—Ὅσα τζάκια καπνίζω, δὲ μαγειρέβω.
Τὰ φαινομενικῶς καλὰ. Π. Π. 11 (14).
- 56.—**Μακρυά**.—Μὴν πάς μακρυά.
Μὴ ζητᾷς ἄλλο τίποτε. Λέγεται τὸ πλεיותרὸ γιὰ παιδιὰ ποὺ ἔχουν
τὰ κουσοῦρα τῶν γονιῶν τους ἢ συγγενῶν τους. Π. Π.
- 57.—**Μαλλιά**.—Τὰ μαλλιά μ' στὴν κουρφή μ' μαζώθηκαν.
1) Ἐφορξίασα ἀπὸ φόβο. 2) Δὲ ξαίρω τί κάνω ἀπὸ ταραχή.
Π. Π. βλ. Π. Π. τριχα 21 (30).
- 58.—**Μάτι**.—Μάτ' δὲ μπορῶ ν' ἀνοίξω.
Ὁ ἀπλησυχολημένος ποὺ δὲν εὐκαιρεῖ νὰ πομακρυνθῇ ἀπ' τὴ δουλειά του.
Π. Π.
- 59.—**Μαῦρος**.—Νέγρᾳ μαῦρᾳ καὶ σκοτεινά.
Φράση μεμψίμοιρη κιὰ πελπιστική, ὅταν ἐλβεηνολογοῦμε τὶς πράξεις κά-
ποιου. Π. Π.
- 60.—**Μπάλλωμα**.—Μπάλλωμὰ σὲ μπάλλωμὰ κι ραφή δὲ φαίνεται.
Λέγεται ἀπὸ τὴ μεταφορὰ ρούχων παλιῶν πρὸς ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν
καμιὰ ἐλκυστικότητα καὶ χάρη. Π. Π.

- 61.—**Μπαλλώνω**.—Τὰ παλιὰ μπαλώνς, τ' ράματα χαλνᾶς.
 "Όταν κανείς μάταια προσπαθῇ νὰ διορθώσῃ τ' ἀδιόρθωτα καὶ ξοδεύει
 ἄδικο κόπο. Π. Π.
- 62.—**Μπαρούνη**.—Φουχτὲς ἔφαγαν καὶ μπαρούτια θγάζουν.
 Λέγεται γιὰ κείνους ποὺ ποτὲ τοὺς δὲν εἶναι προσηνεῖς, ἀλλὰ πάντοτε
 θυμωμένοι καὶ ἀγροῖκοι καὶ βρίζουν καὶ τοὺς εὐεργέτας τοὺς.
 Π. Π.
- 63.—**Μυαλό**.—Τὰ μυαλά σ' κὶ μιὰ λίρα κὶ τ' μπουγατζή ἢ κουπανίδα.
 Γιὰ κείνους ποὺ μιλοῦν ἀνόητα ἢ ἀσύμφορα. Π. Π. 26 (2).
- 64.—**Μῦγα**.—Σὴν τὴν μῦγα μέσ τὸ γάλα.
 Γιὰ κείνους ποὺ μὲ τὴν ἐμφάνισή τοὺς γεννοῦν ἀτμόσφαιρα δυσμενῇ.
 Π. Π. 16 (5).
- 65.—**Μυαλό**. Μὲ τοῦ μυαλοῦ ἤβρανα κὶ τοῦ Θεοῦ. Βλ. Π. Π. νοῦς 72 (70).
- 66.—**Μῦλος**.—Κέκλιτὸ νερὸ μύλους δὲ γυρίῃ.
 Π. Π.
- 67.—**Μυρίζω**.—Παλαμίδα τοὺν μυρίζ.
 "Αρχεται νὰ ξυπνᾷ ἢ γενετήσιος ὁρμή. Π. Π. 9.
- 68.—**Μπρός**.—"Εβανάνκ τοὺν τρελλὸ νὰ βγάλῃ τοῦ φίδ' ἀπὸ τ' τρύπα.
 Γιὰ τοὺς ἀνόητους, ποὺ καταπιάνονται μὲ δουλιεὺς ἀνώτερες ἀπὸ τὴν
 ἱκανότητά τοὺς. Π. Π. 3 κ. ἄ.
- 69.—**νὲ (μήτε)**.—Νὲ ἀπὸ σένα χερ, νὲ ἀπὸ κείνουν πουδάρ.
 "Όταν εἶναι καὶ οἱ δύο ἄχρηστοι καὶ δὲν προσμένω οὔτε θέλω καμιὰ
 βοήθεια ἀπὸ κανέναν. Π. Π.
- 70.—**Νιᾶτα**.—Χαρὰ στὰ νιᾶτα!
 Φράση ἐπαινετικῆ, ποὺ λέγεται γιὰ νέους ὠραίους καὶ ἀνδρείους, ἢ
 νέες ὁμορφες καὶ δουλευτόδες. Π. Π.
- 71.—**Νοῦς**.—"Ενας νοῦς τοὺν χειμῶνα, (ἦ) γιὰ τοῦ καλοκαιῖρ';
 Δικαιολογία γιὰ τὴ λησμοσύνη μας. Π. Π.
- 72.—**Νύφη**.—"Ότ' πάρ' ἢ νύφ' ἀπ' τοὺν μπαστὸ
 "Ό,τι προλάβει καὶ κάνει κανεὶς ἐγκαίρως, τοῦ μένει. Π. Π. 52 (37)
- 73.—**Νύχτα**.—Τσ' νύχτας τὰ καμώματα τὰ βλέπ' ἢ μέρα κὶ γιλάει.
 Π. Π. 44)10.
- 74.—**3 Ξένος**.—Τὰ πουδουπάνια διρισὲ κὶ τὰ τσιρβούλια ξένα.
 Λέγεται γιὰ ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἔχουν τίποτα δικό τοὺς καὶ ὅλο μὲ
 δάνεια περνοῦν.
 Τὸ ἴδιο; Μὲ ξένα κόλλια μνημονεύονται. Π. Π.
- 75.—**Ξερός**.—"Αἲ κὶ ξερὸς κὶ ξηράδια στοὺν λιμόσ'. (κατάρα).
- 76.—**Ξουρίζω**.—Ηῦρις τώρα κὶ ξουρισμένου τοῦ θέλς.
 Λέγεται γιὰ κείνους ποὺ ἀπαιτοῦν περισσότερα τὴν ὥρα ποὺ ἄλλοι
 τοὺς χαρίζουν κάτι. "Εδῶ πηγαίνει τὸ ἀνέκδοτο τοῦ γαϊδάρου ποὺ
 κάποιος ποὺ τοῦ τὸν χάριζαν, τὸν κύτταξε στὰ δόντια. Π. Π.

- 77.—*Όμοιος*.—Όμοιους στούν ὅμοιου κι κουρπιγιά στα λάχανα.
 'Ο καθένας πάει με κείνον πού τὸν ταιριάζει. Π. Π. 10 (3)
- 78.—*Όρεξη*.—Περὶ ὀρέξεως κολοκυθόπιττα.
 'Η φρ. λέγεται γιὰ ἰδιότροπο προτίμηση τιποτένιων πραγμάτων, ἀντὶ καλῶν καὶ ἀξιόλογων. Π. Π.
- 79.—*Όγνια*.—Διὲ γούγια κι πάρι πανὶ διὲ μάννα καὶ πάρι παιδί.
 Προόσεχε τὴν ἐκλογή σου. Π. Π. 1.
- 80.—*Όυρά*.—Κάλιστασιν τὴ γάτα πήρε κι τὴν οὐρά τσ'.
 Γιὰ τοὺς ἀγροίκους, πὺν καλεσμένοι κάπου παίρνουν κι ἄλλους. Π. Π.
- 81.—*Όυρά*.—Παῖδο χῶνς τν οὐρά σ'.
 Γιὰ κείνους πὺν ἀνακατεύονται σὲ ὅλες τὶς δουλιές. Π. Π. 4 (5).
- 82.—*Παίρνω*.—Θὰ πάρς τὰ παλιά μ' τὰ παπούτσια. Π. Π. γράφω 13.
- 83.—*Παλιόβοιδο*.—Τοὺν παλιόβουδου κι κουδούν νὰ τοὺν κριμάσεις πάλι παλιόβουδους.
 Λὲ μπορούμε μὲ πρόσθετα καὶ τεχνητὰ μέσα νὰ ἀναπληρώσωμε τὰ ἑλαττώματά μας. Π. Π.
- 84.—*Παναγία*.—Παναγιά μ' Θεοτόχο.
 Λέγεται στὴν ἀμνηχανία ἢ στὸ θαυμασμό κανενός.
- 85.—*Πανί*.—Πήραν ἀγέρα τὰ πανιά τ.
 Παραξετράπηκε ἀπὸ τὸν ἴσιον δρόμο. βλ. Π. Π. μυαλό 7 (12).
- 86.—*Παντρεύω*.—'Απὲ τὰ ψῆς στα σήμερα λείπ' ἄντρας μου στον μύλου.
 νὰ παντρεψτῶ γειτόνεσσα, γιὰ χήρα νὰ πομήκου ;
 Δίστιχο εἰρωνικὸ γιὰ κείνους πὺν βιάζονται νὰ νικηταστήσουν ὅ,τι ἔχασαν ἢ τοὺς ἔφυγε. Π. Π. 2 (1) κ. ἀ.
- 87.—*Παπᾶς*.—Παπᾶς δὸς χέρι εἰς ἐχ', μὲ τοῦ ἔνα βλογάει μὲ τοῦ ἄλλου παίρν !
 Τρίτου χέρ' δὲν ἔχ' γιὰ νὰ δίν !
 'Απὸ παρατήρηση τοῦ λαοῦ γιὰ τὴ φιλαργυρία μερικῶν παπάδων, πὺν δὲν πληρώνουν τὰ χρέη τους. Π. Π.
- 88.—*Παιρνῶ*.—Πέρασι τῆς ἱλιάς τὰ φαρμάκια.
 Δυσκολεύτηκε νὰ τελειώσει αἰσίως μιὰ δουλιά του. Π. Π.
- 89.—*Πέτρα*.—'Όποια πέτρα σχώσ' ἀπ' κάτ' εἶσι.
 Γιὰ κείνους πὺν παντοῦ ἀνακατεύονται. Π. Π. 31)7.
- 90.—*Πόδι*.—Στὰ πουδάρια τ' ριπάνια θὰ φυτρώνα.
 Λέγεται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πὺν ἔχουν βρωμερὰ πόδια.
 —Τράβηξ' πὲ δῶ νὰ τὰ ριπάνια σ'. Π. Π.
- 91.—*Πομπή*.—Φάνει πομπή τ'.
 'Ανακαλύφτηκε ἡ ἀγρυπία του, ἢ βρωμοδουλειά του. Π. Π.
- 92.—*Πραματευτής*.—Κ ἡ κωσκινοῦ τὸν ἄντρα της μὲ τοὺς πραματευτάδες.
 Π. Π. 5 (6).

- 93.—**Περγῶ**.—Ἀπὸ κοντὰ πέρσῃ.
«Πόρρω ἀπέχει» πολὺ διαφέρει, δὲ μοιάζει. Π. Π.
- 94.—**Προκόβω (προκομμένος)**.—Σὺν τῇ λογαρίδῃ (ἀράχῃ) προκομμέν'.
Λέγεται γιὰ τὶς γυναῖκες ποὺ δουλεύουν προκομμένα καὶ γρήγορα.
- 95.—**Ρωτῶ**.—Θὰ ρουτίξῃ κ' τοῦ Χαχάμ πότ' θὰ γκάμῃ οἱ Τοῦρκαι μπαργάμ.
Γιὰ τοὺς ἀσήμαντους. Π. Π. 69.
- 96.—**Σάββατο**.—Εἰπὶ Οὐδὲρὸς νάνηθεῖ σι' ἄλλουγου, Σαββάτου ἔλαχι.
Ὅταν ἀποφασίζει κανεὶς, ἄλλ' εἶναι ἀργά. Π. Π. 26 (44) κ. ἄ.
- 97.—**Σέβομαι**.—Κιχαγιά δὲ σέθανα.
Δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώκω λογαριασμό. Π. Π.
- 98.—**Σκάφω**.—Ἔσκαψ', κ' τοῦ χῶμα τοῦ ἔρριξε ἀπάν' στὴ ράχη τ'
Θέλησε νὰ κάνει ζημία σᾶλλον κιὸ ἴδιος τὴν ἔπαθε. Π. Π.
- 99.—**Σκύλος**.—Κούδρους σκύλους, μαύρους σκύλους, ὅλ' σκύλ' εἶνι.
Τὸ λένε οἱ γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες, ποὺ ὁ καθένας κατὰ τὸ χαρα-
κτῆρα του ἔχει τὶς ἰδιοτροπίες του.
Π. Π. Ἀνάλογος ἢ λ. ὅλος 12 (15) ἀνάλογος γουρούνη 17.
- 100.—**Σκύλος**.—Σκλ' π' δὲ δαγκάν, ἄς πᾶ νὰ βαβίξ'.
Γιὰ τοὺς ἀκίνδυνους, ποὺ δὲ μποροῦν νὰ βλάψουν καὶ μόνο φωνάζουν.
Π. Π. 95 (15).
- 101.—**Σπέρνω**.—Ὅπ' δὲ σ' σπέρνω νὰ μὴ φυτρώ' σ'.
Νὰ μὴν ἀνακατώνεσαι σὲ ξένες δουλιές ἢ σὲ δουλιές ποὺ δὲ σὲνδιαφέρουν.
Π. Π. 24 (44).
- 102.—**Στεφανώνω**.—Δὲν τὸν στεφανώθηκα γιὰ;
Δὲν εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ εἶμαι κάτω ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ νὰ ὑποστη-
ρίξω ὅλ'κα καὶ ἥθικὰ κάποιον αἰωνίως. Π. Π.
- 103.—**Στραβός**.—Τὰ στραβὰ τὰ βώδια τ' νύχτα βόσκνα. Π. Π. 121.
- 104.—**Συντροφιὰ**.—Πές μου πιάνα ἢ συντροφιὰ σ', νὰ σὶ πῶ τὴν ἀφιντιά σ'.
Π. Π. 9 (3).
- 105.—**Σφάλμα**.—Τοῦ σφάλμα τοῦ ἔκκαμαν σαμουρόγουν, πάλι κανέναν δὲν
τὸν φέρει.
Τόσο τὸ σφάλμα τὸ περιφρονοῦν οἱ ἄνθρωποι, ὥστε κιἂν γίνεи πολι-
τιμώτατο, κανεὶς δὲν τὸ θέλει δικό του. Π. Π.
- 106.—**Τιμῇ**.—Τιμὴ νὲ ἀγουράζει, νὲ πουλιέτι.
Μὲ τὴν ἐργασία ἀνυψώνεται ἡ ἀξία τῆς τιμῆς. Π. Π.
- 107.—**Τόπος**.—Παποῦτς παλιουπάπτου, ἀπ' τοῦ τόπου.
Π. Π. 32, (37) κ. ἄ.
- 108.—**Τραγοῦδι**.—Σὶ ἔποιου ἀμῆξ ἀνεδεῖς κεῖν' τοῦ τραγοῦδ νὰ λές.
Πρέπει νὰ συμμορφωνόμαστε μὲ τὶς περιστάσεις. Π. Π.
- 109.—**Τρέχω**.—Σὰ δὲ σὶ τρέχ' τ' τρέχ'ς;
Γιὰ τοὺς ἀτυχούς. Π. Π. 32, (4) κ. ἄ.

110.—**Τρίβω**.—Είχαμι τὸν Γιάν' γιρόν, ἔπειτα τοῦ κούσκινου τρίψι τοῦ κισυφάλι τ'.

Λέγεται ἐπὶ τῶν εὐαισθήτων, πὺν ἀπὸ τὴν παραμικρὴ προσβολὴ ἀρρωστοῦν. Π. Π.

111.—**Τρώγω**.—"Ἄν εἶχες ὄρεξη θὰ ἔτρουγες κι μᾶς μᾶζι.

Γιὰ κείνους, πὺν ἐνῶ τρώνε λαίμαργα κιδρεχτικά, παραιπονοῦνται γιὰ τὴν ἀνορεξία τάχα πὺν ἔχουν.

112.—Πολλὰ κουμάτια ψωμί θὰ φᾶς ἀκόμα!

"Ἐχεις ἀκόμα ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴν καιρὸ γιὰ νὰπολαύσεις τὸ ποθοῦμενό σου. Π. Π. 246 (295).

113.—Τὸ καλὸ τ' ἀπὶδ' ἢ κρούνα τοῦ τρώγ'.

Π. Π. 277 (30)

114.—Τῶρα κι κατὰ κίτ'.

"Υποχώρησε καὶ τὸ ἐδέχθη.

115.—**Τοῖν Ἀλῆς**.—Τι μοὶ κάθησι σὰν τὸν Τοῖν Ἀλῆ.

Λέγεται ὅτι ἦταν ἓνας ἀτσιγγανὸς ὀνομαζόμενος Τοῖν Ἀλῆ, πὺν εἶχεν ἐξωγκωμένους τοὺς γλουτοὺς καὶ δὲ μποροῦσε νὰ καθίσει ἀναπαυτικά, ἂν δὲν ἔσκαβε προητέρα λάκκο, ὅπου νὰ βάλει τὰ ἐξωγκωμένα μέρη του. Τὴ φράση τὴ λέγουν γιὰ τοὺς ἀνήσυχους, πὺν δὲ μποροῦν νὰ καθίσουν ἤσυχά. Π. Π.

116.—**Τύχη**.—Γένσι μι μι τὴν τύχ' κι ρίξι μι στοῦ σουκάκ'.

"Ὅλα τὰ δυστήματα καὶ οἱ εὐτυχίες ἀποδίδονται στὴν τύχην πὺν μαῦ. τὴν δένεται ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ γέννα του. Ἀρκεῖ ἓνας νὰ γεννηθῇ μὲ καλὸ καὶ εὐοίωνο ἀστρο, καὶ τότε κι ἂν γεννηθῇ φτωχὸς καὶ ἄσημος, θὰνυψωθῇ καὶ θὰ πλουτίσει. Π. Π. 13 (23).

117.—Γένσι μι μὲ τὴν τύχ' κι ρίξι μι στοῦ μπουκλσθκ'.

"Ἄς μενθεῖ ἡ τύχη καὶ ἄς περιφρονοῦμαι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

118.—**Υπόθεσις**.—Υπόθεσις τοῦ Χατζῆ—Γκέντσου!

"Ἡ φράσις λέγεται, ὅταν τις γιὰ ἀσήμαντες ὑποθέσεις μεγαλοποιεῖ τὰ πράγματα. Ἀναφέρουν ὅτι εἶτανε ἓνας Χατζῆ—Γκέντσους (βούλγαρος), πὺν μεγαλοποιοῦσε κάθε δουλειά του.

119.—**Φαγεῖ**.—Πάτσι: μπακάς μὲς' τοῦ φαγί.

"Ὅταν τὸ φαγητὸ γίνε παχύ, γιὰτὶ μπῆκε λάδι καὶ βούτυρο περισσότερο ἀπὸ τὸ πρέπο.

Στὶς Σαραντακκλησιὰς λέγαν: "Ἄμα μπῆ, ὁ Παυλάς ἢ ὁ Στόϊκος, γίνετὶ τὸ φαγί. (γνωστοὶ μπακάληδες.) Π. Π.

120.—**Φαίνομαι**.—Χουριὸ π' φαίνεται κολαούζου δι' θέλ'.

Γιὰ πράματα ἐλαφρότερα, πὺν δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀπόδειξη.

Π. Π. 25(6)

121.—**Φακή**.—Κὶ τῇ φακῇ μπουμπό.

Λέγεται γιὰ κείνους, ποὺ ἂν καὶ βρίσκωνται σὲ κακὴ θέση, μποροῦν νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ νὰποκτήσουν ἀπὸ ἄλλους ὅ,τι σκέπτονται ἀνόητα.

122.—**Φρόνιμος**.—Τριλλὲς τὰ κερδαίνουσι γνωστικοὶ τὰ τῶν.

Γιὰ τοὺς φιλάργυρους ποὺ θησαυρίζουν, γιὰ νὰ τὰ φᾶν ἄλλοι.
Π. Π.

123.—**Φταίω**.—Τέσον τὸν φτάν' ἢ μάμα τ' (ἢ ἡ κούτρα τ').

Τόσο τοῦ φτάνει ἡ γνώση του. Δὲ μπορεῖ νὰ σκεφτῇ ὥριμα καὶ μοιάζει σὰν παιδί.

124.—**Φυλάγω**.—Ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα τ' παίρν' ἢ διαδόλους τὰ μᾶ.

Π. Π. 44 (22)

125.—**Φυτρώνω**.—Θὰ οἱ χτυπήσω, καὶ μαλλὶ δὲ θὰ φυτρώσ'.

Φοβέρα σοβαρή.
Π. Π.

126.—**Χάνω**.—Τᾶχαι τὰ πάσματα τ'.

Ἔμεινε ἀπὸ φόβο μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.
Π. Π. 41 (11).

127.—**Χωρατεύω**.—Στραβὰ νὰ κάτσομι' κὶ ἔτσι νὰ χωρατέψουμι.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ μολογοῦμαι εἰλικρινὰ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ μὴ βγαίνουμε ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἠθικῆς.
Π. Π. Ὁμιλῶ 37 (35).

128.—**Χωριάτης**.—Ἐκκαμε, χωριάτ' φίλου, πάρη κουντά σ' κὶ τοῦ ξύλου.

Γνωμικὸ, ποὺ δείχνει πόσο δύσκολο εἶναι νὰ συζητήσει κανεὶς μὲ ἀγροίκους ἀνθρώπους. Ληγοῦνται πὺξ κάποιος βασιλιάς εἶχε φυλακισμένο ἓνα σοφό, μὲ τὴν ἄδεια ἔαχε τὰ βιβλία του ἐλεύθερα στὴ φυλακὴ. Ὅταν συμβουλευτήκε τοὺς ὑπουργοὺς του γιὰ νὰ τὸν θανατώσει γρηγορότερα τὸ σοφό, εἶπαν αὐτοὶ ὅτι πρέπει νὰ πάρουν τὰ βιβλία τοῦ ἀπ' τὰ χέρια τοῦ σοφοῦ, καὶ νὰ τοῦ δοθῇ ἓνας χωριάτης ἀγροίκος νὰ κουβεντιάξει. Ἔτσι δὲν πέρασαν δυὸ τρεῖς μέρες κὶ ὁ σοφὸς πέθανε μὴ μπορώντας νὰ ὑποφέρει τὴ χωρῆσιν τοῦ χωρικοῦ.
Π. Π. 17 (19) κ. ἄ.

129.—**Χωρῶ**.—Τὰ βάλλου στοῦ δισάκ' χύνουντι, τὰ βάλλου στοῦ σακκὶ δὲ χουροῦν.

Γιὰ κείνους ποὺ δὲ μποροῦν μὲ χίλιες προσπάθειες νὰ πετύχουν τὸ ποθοῦμενόν τους.
Π. Π βλ. περισσέω 4.

130.—**Ψεῖρα**.—Χόρτασι ψεῖρα, ἐγγχε στὴ γιγιά.

Γιὰ τοὺς εὐεργετημένους, ποὺ ψηλώνουν τὴ μύτη.

131.—**Ψέμμα**.—Τὰ ψέμματα ναικουκὺρ' ἐν ἔχουν. Τὰ τράβηξε πίσπα.

Ἐφαγε τὰ χρῆμα του.

Π. Π.

132.—**Ψύλλος**.—Μπήκαν' ψύλλ' στὰ φτιά σ'.

Ἐποησάστηκες.

Π. Π. 41 (7).